

Barn i Flensborg 1890–1920. Sydslesvigske år og dage. Udgivet af Poul Kürstein. (Skandinavia, 1972). 343 s.

Bøgerne *Barn i Århus*, som Århus Byhistoriske Udvalg udgav i 1956 og 1957, har givet studieafdelingen ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig i Flensborg ideen til at udgive en række barndoms- og ungdomserindringer fra tiden 1890–1920. De er skrevet af dansksindede, der i dette tidsrum levede i Flensborg, og giver således et billede af, hvordan de danskes situation var under det tyske styre. Børnene havde – fremgår det i hvert fald af erindringerne, der for de flestes vedkommende er skrevet mange år senere – en klar følelse af at være danske, men noget stærkt modsætningsforhold mellem dansk og tysk synes børnene almindeligvis ikke at have oplevet, selv om det til tider stak hovedet frem. Karakteristisk er en bemærkning som: »... (jeg) voksede op uden at fornemme noget videre til den folkelig-nationale modsætning...«, og Tage Jessen, redaktør Jens Jessens søn, skriver: »I Flensborg rådede der langt fra den nationale spænding som i Nordslesvig«.

En af forklaringerne herpå skal nok søges i, at de dansksindede i Flensborg ikke udgjorde nogen dominerende gruppe. Gennem de forskellige erindrings gentagne omtale af de samme personer og begivenheder får man indtryk af, at danskerne i Flensborg var en lille kreds, der kendte hinanden og mødtes jævnlig. Det faste gruppebillede fremtræder dog nok stærkere i erindringerne, end det faktisk var. Der er ingen tvivl om, at de fleste bidragydere stammer fra den kreds, der mødtes i Borgerforeningen, d. v. s. »de fine«, mens den mere jævne forening Ydun

ikke har talt mange af memoireforfatterne eller deres forældre. Erindringerne giver således ikke et fuldt dækkende billede af, hvorledes danske børns situation var i Flensborg før 1920.

At skrive erindringer, der har betydning for historikere, er vanskeligt. Mange er tilbøjelige til at hæfte sig ved det kuriøse, ligegyldige småting huskes, eller man skriver om det, man forventes at skrive om. Enkelte af erindringerne i *Barn i Flensborg* lider af nogle af disse skavanker, men kvaliteten af de fleste er høj. Flere af forfatterne er vant til at have en pen i hånden. Det er imidlertid ikke en erindring, der er det mest interessante og fængslende i bogen, men derimod en dagbog, ført af Hakon Thomsen i årene 1913–18. Som søn af bankdirektør Peter Thomsen, der var en af danskhedens mest fremtrædende mænd i Flensborg, fik Hakon Thomsen en udmærket uddannelse, og da han samtidig havde gode evner og var en fin iagttagere, bliver hans dagbog en vigtig kilde til forståelsen af de dansksindedes forhold under 1. verdenskrig. Her ser man afspejlet håbet om, at krigen måtte føre Sønderjylland tilbage til Danmark, den evige frygt for broderen, der var i tysk krigstjeneste, og til sidst Hakon Thomsens ensomhed som studerende blandt tyskere i Marburg. Han døde i slutningen af 1918 i Marburg af den spanske syge. Dagbogsnotaterne udmærker sig ved at give et samtidigt billede, der ikke er præget af de stærke modsætninger, som 1920 skabte.

I forordet til *Barn i Flensborg* omtales, at studieafdelingen ved Dansk Centralbibliotek allerede ligger inde med materiale til flere bøger med erindringer fra Flensborg, som man vil udgive i de følgende år. Holder

disse kvaliteten fra første bind, har man noget at glæde sig til.

Christian R. Jansen

Mogens Seidelin: *Den Seidelinske slægtsbog*. III. ca. 1780–ca. 1860. (Eget forlag, Odense, 1971). pagineret 927–1359.

Efter 12 års pause er hermed udsendt endnu et bind af det store personalhistoriske værk. Det nye bind følger retningslinierne fra de forrige (se Jyske Samlinger, Ny række V, 350 f.); dette vil sige, at der ofte ordret og in extenso medtages næsten alle aktstykker og lange passager af al litteratur om slægtens personer og begivenheder og steder, de var knyttet til. Indholdet er derved blevet højst blandet; men det righoldige stof giver alligevel et samlet miljøbillede af baggrunden for embedsfamilien i første halvdel af 19. årh., selv om det er overladt til læseren at skabe sammenhæng og forståelse. Bortset fra den interesse, slægten Seidelins medlemmer og de mange personalhistorikere kan have i bogen (for de sidste kan det oplyses, at registret omfatter 3.252 personer), må det understreges, at utrolig mange detaljer fra samfundslivet er med i bogen; dette gør værket til en betydningsfuld kildesamling for den, der samler materiale til dagligdagens historie.

Vagn Dybdahl

Ellen Andersen: *Bordskik. Spi-sevaner og borddækning gennem tiderne*. (Gyldendal, 1971). 133 s.

Det er en smuk lille bog, der samler en ret spredt viden om emnet. Principielt begynder bogen i den danske oldtid og går frem til vore dage; men den tynder meget ud i begge ender og

lægger således hovedvægten på tiden fra den tidlige renaissance til op i 19. årh. Særlig beklageligt, men forhåbentlig inspirerende, er den stærke udtynding for vort århundredes vedkommende; en omfattende indsamling af data ville her kunne give væsentlige bidrag til belysning af socialhistorien. I øvrigt dækker bogen ligeledes bordets genstande, deres brug og spisevaner. Fremstillingen er især beskrivende, og den sætter kun i mindre grad emnet i forhold til andre sider af samfunds- og familielivet. Uanset det lidt snævre perspektiv – og det må indrømmes, at en udbygning ville kræve møjsommelige studier – er det en bog, der vil interessere mange historikere, og hvis oplysninger ofte vil kunne udnyttes i de forskellige skoletrins historieundervisning.

Vagn Dybdahl

R. Broby-Johansen: *Dagens dont i Norden*. (Fremad, 1972). 308 s., 800 ill. i farver og sort/hvid.

Med denne bog publicerer Broby-Johansen en pendant til »Dagens dont gennem årtusinder«, der udkom i 1969. »Dagens dont i Norden« er det nordiske »arbejderbillede«s historie fra sten- og bronzetiden til nutiden, og ligesom forgængeren er den først og fremmest et stort billedværk, der i 800 illustrationer, hvoraf en tredjedel er i farver, præsenterer en lang række nordiske kunstnere, der på den ene eller anden måde i deres malerier, snit, tegninger eller skulpturer har fremstillet »arbejdet«.

Broby-Johansen har samlet et meget nuanceret og interessant udvalg, som fremlægger stof, der ellers ikke rigtig bliver medtaget eller fremhæ-